

Jaarverslag 2012

Het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap is de overkoepelende organisatie van Joodse Gemeenten in Nederland. De Joodse Gemeenten zijn ingedeeld in vier ressorten: Amsterdam, Den Haag (omvattend de gemeenten Den Haag en Leiden), Rotterdam, Interprovinciaal Opperrabbinaat (omvat de rest van Nederland buiten de drie eerder genoemde ressorten).

Het NIK wordt bestuurd door de Centrale Commissie, bestaande uit 23 afgevaardigden, waarvan er tien uit Amsterdam, twee uit Den Haag/Leiden en twee uit Rotterdam komen, de overige negen leden komen uit de rest van Nederland. De Centrale Commissie komt in de regel twee keer per jaar bijeen, en benoemt eens per vier jaar uit haar midden de leden van de Permanente Commissie; die houdt zich bezig met het dagelijks bestuur van het kerkgenootschap.

Het NIK is onder meer actief op de terreinen van religie, Joodse cultuur, educatie, geestelijke verzorging, zorg voor begraafplaatsen, jeugd- en jongerenwerk, publicatie van Joodse boeken, het beheren van websites, en aangelegenheden op het gebied van representatie en belangenbehartiging.

Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap

NIK, mijn Jodendom.

Postbus 7967

Tel. 020 – 301 84 84

E-mail info@nik.nl

1008 AD Amsterdam

Fax 020 – 301 84 85

Twitter [@JoodsNL](#); [@kosjer](#)

Internet

www.nik.nl

www.JELED.net www.KosherHolland.nl

INHOUD

Inleiding	4
Centrale Commissie	6
Permanente Commissie, medewerkers, commissies	8
Joodse Gemeenten	9
Israël	14
NIK-rabbijn	15
Jeugd	16
Jongeren	16
Onderwijs	18
Jad Achat	19
Sjechieta	20
Interreligie	20
Begraafplaatsen	21
Wa'ad Harabanniem	25

INLEIDING

De positie van de Joden in de Nederlandse samenleving en vooral, maar niet alleen, die op religieus terrein, is opnieuw een onderwerp geweest dat in 2012 de nodige aandacht vroeg. Opnieuw, nadat in 2011 de discussie omtrent de Sjechieta als religieuze uiting, tot ongekende belangstelling leidde.

In 2012 besloot de Eerste Kamer uiteindelijk dat de Sjechieta voortgezet moet kunnen worden, maar binnen strengere regels met het oog op dierenwelzijn. Daartoe is in 2012 een convenant gesloten.

In de inleiding op ons verslag over 2011 schreven wij het al:

Sjechieta is de metafoor geworden voor de omgang van deze samenleving met religie. Religie, dat ongrijpbare fenomeen, in een maatschappij waarin er nog slechts ruimte lijkt voor controleerbare en beheersbare zaken. Wat niet rationeel te beheersen valt, wordt buitengesloten, en dus staan gedragingen die niet rationeel maar irrationeel, n.l. op Goddelijk inzicht zijn gebaseerd, ter discussie.

Het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap is een religieuze organisatie. Wie het eerste decennium van de 21^e eeuw beschouwt, ziet dat religie aan alle kanten onder druk staat: religie wordt misbruikt om als ticket voor terreur te fungeren; religie komt in een kwaad daglicht te staan door beerputten van seksueel misbruik in religieuze omgevingen die opengaan; religie wordt als een niet valabele ethische grondslag beschouwd zodat die grondslag geen rol mag spelen in discussies omtrent besnijdenis; kosten die religieuze voorkeuren met zich meebrengen kunnen niet meer gedeeld worden, denk aan vervoer naar scholen op religieuze grondslag buiten de eigen gemeente; en het wetsartikel op godslastering is geschrapt.

Het laatste heeft binnen onze kring niet tot veel aandacht laat staan verzet geleid. Het schrappen is daarentegen wel uit te leggen als een manifestatie van het verbeterde streven naar het uitgummen van ook maar iedere verwijzing naar het Goddelijke, het transcendentie in het openbaar domein. Aan het begin van de 21^e eeuw luidde nog het credo: religie heeft zijn plaats achter de voordeur. Met de besnijdenisdiscussie blijkt dat ook achter de voordeur religie niet vrij kan worden beleefd.

Helaas moet ook aan de hand van bovenstaande voorbeelden gezegd dat religieuze stromingen aanleiding geven tot kritiek en tot verscherpte aandacht voor wat zich op godsdienstige grondslag afspeelt. Geweld heeft steeds vaker een religieuze dimensie, zowel dicht bij huis in de vorm van eerwraak, als elders in de wereld als het gaat om de machtsstrijd tussen diverse islamitische stromingen binnen hetzij Irak, hetzij Syrië of in Afrikaanse landen als Nigeria en Somalië waar islamieten botsen met christenen.

Israël wordt steeds meer het demografisch centrum van het Joodse volk. Maar ook daar nemen de spanningen tussen bevolkingsgroepen toe en ook daarbij speelt de kijk op religie een steeds grotere rol.

In Nederland heeft in het verslagjaar de ondertekening van een Amerikaans document over homoseksualiteit door de Opperrabbin van Amsterdam in eigen kring maar vooral daar buiten tot commotie geleid.

Al met al kan worden vastgesteld dat voor gematigdheid en tolerantie er steeds minder ruimte lijkt te bestaan.

Dit mede door de verbetering van het secularisme jegens alles wat religieus is gemotiveerd.

Feit is dat er in brede lagen van de bevolking een afnemende binding is aan religieuze organisaties. Veroorzaakt door de inmiddels generaties voortgaande secularisatie, soms opvallend gretig gecombineerd met berichten over allerlei misstanden en excessen in uiteenlopende religieuze kringen en de toenemende etnisch-religieuze grondslagen van gewelddadige conflicten in allerlei delen van de wereld.

Het lijkt uit bovenstaande dat religie splijt, maar niet uit het oog mag worden verloren dat religie vooral tot oogmerk heeft te binden. De ontwikkeling in de westerse maatschappij staat daar haaks op; weinig bindt de mensen meer. Wanneer deze individualisering nog eens in verband wordt gezien met secularisering (in de zin van het zich afkeren van religie) dan raakt dit religieuze instituties.

De gestage teruggang geldt voor ons NIK, en even goed voor andere kerkgenootschappen. In 20 jaar is het percentage Nederlanders dat lid is van een kerkgenootschap gedaald van 50 naar 25 procent. In 2012 is 25 procent van de Nederlanders gelovig en spiritueel maar niet lid van een kerkgenootschap, dan geldt dat bij de Joden (misschien in andere percentages, maar wel qua trend) ook. Met andere woorden: er is nog wel interesse, maar niet meer op de traditionele wijze ingekaderd. De groei bevindt zich op de flanken. In christelijke kring is er groei bij evangelicale gemeenschappen, bij de moslims waar jongeren hun heil zoeken buiten het pad dat hun ouders bewandelden, en ook in Joodse kring zien we dat men op allerlei flanken op zoek gaat naar vernieuwende vormen van Jodendomsbeleving.

Binnen het NIK zien wij in het eerste decennium van de 21^e eeuw ledenstabiliteit (dat is voor een religieuze organisatie al heel wat) en ledengroei vooral in plaatsen waar een rabbijn succesvol met zijn bestuur daar aan werkt – wij denken bijvoorbeeld aan Haarlem dat sinds de fusie met Alkmaar en Zaanstreek de gezamenlijke naam 'Noord-Holland NoordWest' draagt, aan Limburg of Rotterdam, maar ook in Zeeland waar men zich koestert in de warmte van het eigene.

In Amsterdam toont zich een afnemende interesse in betrokkenheid bij het begrip 'de Joodse Gemeente' terwijl het Joodse leven zich meer en meer concentreert rond de 'eigen' sjoel en enkele sjoels daaruit zelfs nieuw elan weten te putten.

Het NIK staat voor z'n slogan: **NIK, mijn Jodendom**. Dit betekent dat het NIK voor grote uitdagingen staat. Het NIK bestaat in 2014 tweehonderd jaar. Met het oog daarop is het jubileumjaar een goed moment om zich te oriënteren op het NIK 200 jaar plus, in een zich individualiserende en seculariserende omgeving.

We streven naar het religie op de kaart zetten; de eigen achterban te activeren en te faciliteren. Het betekent dat het NIK en de onderliggende Joodse Gemeenten de deuren open moeten zetten om groei, ook van beleving, daadwerkelijk mogelijk te maken.

CENTRALE COMMISSIE

Evenals in 2011 kwam de Centrale Commissie dit jaar drie keer bijeen in plaats van twee keer (in januari en in juni). In 2011 was een extra vergadering in mei geheel gewijd aan de politieke ontwikkelingen omtrent de Sjechieta. In 2012 werd de vergadering die normaliter in januari 2013 was gepland vervroegd naar 2 december 2012. Zodat dit maal de begroting vóór en niet in de eerste maand van het jaar waar deze op betrekking heeft, kon worden behandeld en vastgesteld.

29 januari

Op 29 januari vond de eerste CC-vergadering van 2012 plaats. Twee bezuinigingsvoorstellen, die op de bijdrage in de kosten voor het religieus werk van en in het IPOR en die voor de Joodse dagscholen, leverden stof tot discussie op. Er toe leidend dat de begroting met negen tegen elf stemmen niet kon worden aangenomen. In de vergadering van juni is deze uiteindelijk wel aangenomen.

Ook nam in deze vergadering de heer D.P. Ritsma afscheid van de Permanente Commissie. Hij legde een verklaring af en bleef aan als lid van de Centrale Commissie. In de anderhalf jaar dat de heer Ritsma lid was van de Permanente Commissie heeft hij zich met veel energie gewijd aan zaken betreffende Rabbinaat, Kasjroet en Sjechieta. CC-voorzitter Heijmans zei in zijn inleiding bij de vergadering: "Daniel Ritsma heeft zich namens het NIK zeer ingespannen om het Wetsvoorstel Thieme te torpederen. Zowel in Joods Nederland, in politiek Nederland als in Joods buitenland heeft hij zich uitputtend ingezet. Wij allemaal zijn hem daar zeer erkentelijk voor. Een applaus lijkt mij op zijn plaats." Jongerenrabbijn Menachem Sebbag gaf een presentatie.

De begroting van het Seminarium werd met unanieme stem aangenomen. Curatoren meldden in deze vergadering dat er 42 studenten zijn, dit ligt op hetzelfde niveau als vorig jaar. Er is een strenger toegangsbeleid, en studenten moeten presteren en mogen niet slechts vrijblijvend lessen volgen. Voor het eerst dit jaar zijn er 3 studenten in opleiding voor Darsjan.

24 juni

In de vergadering van 24 juni werd de Rekening & Verantwoording 2011 aangenomen alsmede de Rekening & Verantwoording 2011 van het Nederlands Israëlietisch Seminarium. Ook werden de jaarverslagen van NIK en NIS behandeld.

Bij deze vergadering nam Max Groen afscheid als PC-lid vanwege het aangaan van een nieuwe verantwoordelijkheid in zijn rol als toezichthouder bij een beursgenoteerde onderneming. De heer Groen is vanaf 2006 lid geweest van de Permanente Commissie en heeft zich vooral in zijn functie van penningmeester ingezet op financieel terrein.

2 december

De begroting 2013 werd op 2 december aangenomen. Belangrijkste onderwerpen daarin zijn de integratie van het OKE in de NIK-begroting, de noodzakelijke voortzetting van de bezuinigingen en het vrijmaken van middelen voor de modernisering van de automatisering van het OKE. Over de bezuinigingen zei penningmeester Jonathan Soesman: "Het NIK zal diensten leveren voor Joodse Gemeenten, daar betalen zij ook voor, maar Joodse Gemeenten moeten afstappen van het idee dat het NIK een subsidiegever is, want hier is geen geld meer voor." Ook bouwt het NIK de bijdrage voor de vleesvoorziening af. "Op landelijk niveau geeft het NIK geld uit voor het behoud van de sjechieta, maar dit zal niet meer gelden voor de praktische uitvoering."

Ook de begroting van het Seminarium werd aangenomen.

In deze vergadering werd de in het verslagjaar op 97-jarige leeftijd in Israël overleden Meijer Groen z.l. herdacht. Hij was PC-lid, voorzitter van het IPOR en voorzitter van *zijn* Joodse Gemeente Zutphen.

De Centrale Commissie ontvangt tussen de vergaderingen door uit enkele pagina's bestaande updates van actuele ontwikkelingen.

Samenstelling

Amsterdam

N.Z. Elburg
Mevr. M. van Emden
M.I. Groen
C.M. Kon
J.J. Markuszower
I.M. Pagrach
D.P. Ritsma
R. Salomon
J.M. Schilo
J.L. Soesman
L.A. Verdoner (plv.)
R. Keizer (plv.)
M. Hochheimer (plv.)
F. van Coevorden (plv.)

IPOR

Mevr. M.R. van Geuns-Mayer
J.M. Hartog
R.E. Heijmans   voorzitter
F.D.C. de Liever
A.M. Ovadia
R.E. van Praagh
Mevr. M.S. Slager-van Sijs
Mevr. J.M. Simons-Deen
L. Vosdingh
Mevr. B. Koster (plv.)
C. Koopman (plv.)
M. Smits (plv.)
E. Santcroos (plv.)
J. Super (plv.)

's Gravenhage

P.G. Luzac
Mevr. M. Polak-Cohen
H.M. Weiss (plv.)

Rotterdam

F.A. van Gelderen
R. Koning
L.B. Vromen (plv.)

PERMANENTE COMMISSIE

Zoals uit bovenstaande verslaglegging uit de Centrale Commissie blijkt is de samenstelling van de Permanente Commissie gedurende 2012 gewijzigd.

Aan het einde van het verslagjaar bestond de Permanente Commissie uit:

J.M. Hartog, voorzitter

J.J. Markuszower, onder-voorzitter

P.G. Luzac, lid

J.L. Soesman, penningmeester

M.S. Slager-van Sijs, lid

R.E. Vis is secretaris van de Permanente Commissie

Medewerkers Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap

Ruben Vis, secretaris

Fre Dusseljee, administrateur

Hagit Kleve, administratie assistent (16 uur)

Willemijn Rijkhold Meesters, secretaresse (24 uur)

Rabbijn Raphael Evers, NIK-rabbijn (16 uur)

Henny van het Hoofd, hoofd afdeling Onderwijs (36 uur)

Jacques Gans, consulent begraafplaatsen (20 uur)

Jongerenrabbijn Menachem Sebbag (12 uur)

Totaal:

Aantal medewerkers: 8

Aantal FTE: 5,0 (2011: 5,20)

Commissie van Arbitrage

mevrouw J.M. Simons-Deen, mevrouw M.S. Slager-van Sijs, en de heren C.S. Kon, L.A. Verdoner, E. Rabbie, A.T. Eisenmann (plaatsvervanger), R.J.S. Vleesblok (plaatsvervanger).

Naar aanleiding van een bij de commissie aanhangig gemaakte zaak benoemde de Permanente Commissie de heer Kon tot voorzitter. Deze stelde een Kamer samen bestaande uit de heren Rabbie, Verdoner en hemzelf. Inhoudelijke behandeling van het onderwerp van het geschil kon achterwege blijven daar de zaak buiten de commissie een zodanige ontwikkeling kreeg, dat de Kamer uiteindelijk niet meer in actie hoefde te komen.

Beleggingscommissie

De heren J.L. Soesman (NIK-penningmeester), J. Krant, P. Sieradzki

JOODSE GEMEENTEN

Reglementen Gemeenten

Hoe iedere Joodse Gemeente wordt bestuurd is vastgelegd in een reglement. Iedere Gemeente behoort zo'n reglement te hebben. Van tijd tot tijd wordt nagegaan of iedere Gemeente een actueel reglement heeft, of dit actualisering behoeft, en of er zich passages in bevinden die strijdig zijn met het reglement van NIK.

Wij hebben in 2012 alle Gemeenten gevraagd hun vigerend reglement in te zenden. Van bijna alle Gemeenten zijn de reglementen ontvangen. Eén Joodse Gemeente heeft laten weten niet over een reglement te beschikken. Een situatie die alsnog gerepareerd behoort te worden.

Amsterdam

De Joodse Gemeente Amsterdam bevindt zich in 2012 in een structuurwijziging, waarbij de reglementen drastisch worden vernieuwd. Naar aanleiding van het ons voorgelegde concept heeft een bespreking plaatsgevonden met het Dagelijks Bestuur van Amsterdam en hebben wij ook in een schriftelijke reactie van onze vragen en opvattingen blijk gegeven. In februari 2013 is een nieuw reglement aangenomen. Een mijlpaal in de historie van de Joodse Gemeente Amsterdam, en daarmee in zekere zin ook in die van het gehele kerkgenootschap; het raakt een groot deel van de NIK-leden. Het belangrijkste en meest ingrijpende van de verandering die in is dat juist de aanwezige pluriformiteit zijn plek krijgt binnen de ene Gemeente. Het zijn de sjoelgemeenschappen en alles wat daarmee samenhangt, die de drijvende kracht zullen vormen.

Aan het einde van het jaar was de bijna voltallige Permanente Commissie aanwezig bij de inwijding van de nieuwe Bankras-sjoel in Amstelveen. De secretaris was bij de dienst ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Lekstraat-sjoel. Peter Luzac, Jonathan Soesman en de secretaris waren bij de opening van het nieuwe Joodse studentenhuis SHMokum in de Amsterdamse Gerrit van der Veenstraat.

IPOR

Reeds lange tijd toont de exploitatie van het Interprovinciaal Opperrabbinaat (waarin de Joodse Gemeenten buiten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Leiden zijn ingedeeld) een negatief resultaat. De bijdragen van de kehillot, de subsidie van het NIK en andere inkomsten zijn niet voldoende om de kosten te dekken. Die kosten zijn voor het overgrote deel arbeid gerelateerde kosten van rabbijnen. Daarnaast is sprake van enkele kehillot die hun IPOR-bijdrage niet volledig betalen of betaald hebben. In 2007 is door het NIK met het IPOR een grote schuldensanering doorgevoerd, echter sindsdien is de rekening courant met het NIK weer verslechterd. De schuld bedraagt per ultimo 2012 circa 200.000 euro.

In verband met de begroting 2013 van het NIK zijn in 2012 diverse besprekingen gevoerd met het bestuur van het IPOR. Ook heeft een delegatie van de Permanente Commissie de IPOR Raadsvergadering op 25 april bijgewoond en daar een uiteenzetting gegeven.

In de begrotingsvergaderingen van de Centrale Commissie voor 2012 en 2013 is besloten en herbevestigd de jaarlijkse bijdrage van het NIK aan het IPOR in drie jaar tijd af te bouwen. De kosten van het IPOR moeten naar het oordeel van de Permanente en Centrale Commissie in de toekomst gedekt worden uit andere middelen dan die van het NIK. Uitgangspunt is dat ressorten en gemeenten structureel op eigen benen moeten kunnen staan. Het IPOR heeft onder meer besloten de bijdrage van de kehillot te verhogen. Zekerheid of dit bij alle IPOR-kehillot heeft geleid tot verhoogde bijdragen ontbreekt vooralsnog.

Wij hebben in het najaar van 2012 bij het IPOR aangedrongen om op korte termijn met een plan te komen hoe de financiële situatie van het IPOR, inclusief de schuld aan het NIK, op orde te brengen. Wij hebben geadviseerd om, indien geen additionele bronnen van inkomsten gevonden worden, een IPOR in afgeslankte vorm te gaan vormen om op die manier de levensvatbaarheid zeker te stellen.

Begin 2013 is uit de IPOR Raad een commissie gevormd die met aanbevelingen zal komen om de huishouding van het IPOR voor de toekomst op orde te brengen.

Op 27 april heeft Opperrabbin Jacobs een koninklijke onderscheiding uitgereikt gekregen; hem viel de hoge onderscheiding Officier in de Orde van Oranje-Nassau ten deel. De versierselen werden hem opgespeld door de burgemeester van zijn woonplaats Amersfoort.

Bij de uitreiking was het NIK vertegenwoordigd door secretaris Ruben Vis. Nadien, bij de receptie ten huize van de heer en mevrouw Jacobs waren de PC-leden Peter Luzac en Marijke Slager aanwezig. Daarnaast is schriftelijk gefeliciteerd.

Bij de begrafenis van de moeder van opperrabbin Jacobs te Muiderberg, was onze Commissie vertegenwoordigd door mevrouw Slager en de secretaris.

Den Haag

Met het Bestuur van de Joodse Gemeente Den Haag (bestuursvoorzitter Baumgarten, penningmeester Wijnvelt) hebben wij in de gerenoveerde ontmoetingsruimte van het gebouw aan de Cornelis Houtmanstraat een bespreking gevoerd. De PC-delegatie bestond uit de heer Soesman die portefeuillehouder is voor het project Landelijk Opperrabbinat, de heer Luzac, portefeuillehouder Den Haag en de secretaris. In het gesprek hebben wij onze ideeën en beoogde aanpak ontvouwd om te komen tot een landelijke rabbinat voor een bepaald aantal zaken. Hierop is in een plezierig gesprek positief door Den Haag gereageerd.

Nu dus ook met het bestuur van de Joodse Gemeente Den Haag is gesproken, is onze bestuurlijke consultatieronde voltooid. Eerder spraken wij met de besturen van Amsterdam, IPOR, Rotterdam en het P.I.K.

De Joodse Gemeente Den Haag heeft ons verzocht een bijdrage ter beschikking te stellen voor renovatie van het mikwe. Buiten Amsterdam zijn er functionerende mikwa'ot in Den Haag, Rotterdam, Utrecht en Enschede. Aan het mikwe in Den Haag is sinds de ingebruikname van het gebouw aan de Cornelis Houtmanstraat geen ingrijpend onderhoud meer gepleegd. Wij hebben besloten € 5.000 ter beschikking te stellen.

Almere

Het bestuur van de Joodse Gemeente Almere wordt reeds lange tijd niet door de leden maar door de Permanente Commissie benoemd. Het bestuur dat in 2012 uit drie leden bestond, heeft de wens geuit zijn beleid gefiatteerd te krijgen door de leden.

Met het bestuur is in meerdere besprekingen gesproken over de financiële input die het NIK aan Almere levert en die zich voornamelijk vertaalt in bekostiging van de huisvesting. Een situatie die naar de mening van de Permanente Commissie niet langer zo kan worden voortgezet. Deze boodschap is aan het bestuur van Almere meegegeven, met als consequentie dat het bestuur, daarbij de leden geraadpleegd hebbend, heeft besloten de gehuurde locatie voor de helft op te zeggen.

Feit is dat er in Almere veel activiteiten plaatsvinden en het wat dat betreft tot de meest actieve kehillot binnen het NIK behoort.

Breda

Bij het jubileum van de her-ingebruikname van de sjoel in Breda zijn Rob Heijmans, voorzitter van de Centrale Commissie, en het PC-lid Marijke Slager aanwezig geweest.

In het kader van het onderhouden van de reguliere contacten met de Joodse Gemeenten bracht NIK-secretaris Ruben Vis op 17 december een bezoek aan de NIG Breda. Het gesprek in het gebouw van de Joodse Gemeente vond plaats met het voltallige uit vijf leden bestaande bestuur. Diverse ontwikkelingen en problemen werden besproken. Juist de dag er voor was een Chanoeka-bijeenkomst geweest met rabbijn Stiefel, waar ruim 50 mensen bij aanwezig waren. Het gebouw herbergt een joodse bibliotheek die wekelijks is geopend; er vinden zo'n 30 rondleidingen per jaar

plaats aan scholieren en andere groepen. Al jaren is er een vaste sjoer voor volwassenen. Daarnaast zijn er regelmatig diensten op sjabbat en jomtov-dagen en de Joodse Gemeente stuurt het blad (dubbelgevouwen A3) *Hakol Breda* rond.

Noord-Holland NW

Aan de Joodse Gemeente Noord-Holland NoordWest (voorheen NIG's Haarlem, Zaanstreek/Waterland, Alkmaar) is toestemming verleend om over te gaan tot verkoop van het gebouw aan het Kenaupark in Haarlem. Er is na circa vier jaar een koper. De Joodse Gemeente heeft de beschikking gekregen over een gebouw naar wens van de kehilla, in Heemstede dat als goed alternatief kan dienen voor de huidige behuizing.

Met het bestuur van de Joodse Gemeente hebben wij in het najaar in het nieuwe gebouw een bespreking gevoerd.

In Haarlem is een monument onthuld ter nagedachtenis van de in de oorlogsjaren omgebrachte Joodse inwoners. Op het monument staan de 715 naam voor naam genoemd, begeleid door de woorden uit het boek Eecha (Klaagliederen) *Al ele anie bochiya* – over deze huil ik. De burgemeester, oudere en jongere aanwezigen lazen de namen en leeftijden van de op het monument vermelde personen voor. Bij de onthulling werd het NIK vertegenwoordigd door Centrale Commissie-voorzitter Rob Heijmans.

Rotterdam

Met het Bestuur van de Joodse Gemeente Rotterdam (bestuursvoorzitter Vromen, bestuurslid mw. Ragamin en bestuursadviseur Van Gelderen) hebben wij in Rotterdam een bespreking gevoerd. De PC-delegatie bestond uit de voorzitter, secretaris en de heer Soesman die portefeuillehouder is voor het project Landelijk Opperrabbinaat. In het gesprek hebben wij onze ideeën en beoogde aanpak ontvouwd om te komen tot een landelijk rabbinaat voor een bepaald aantal zaken. Hierop is in een plezierig gesprek positief door Rotterdam gereageerd.

CC-voorzitter Rob Heijmans was aanwezig bij de mede door het NIK georganiseerde ontvangst van opperrabbijn Metzger van Israel in de zaal van de Joodse Gemeente Rotterdam.

Ter vervulling van de toezegging na te gaan hoe het is gesteld met inspanningen van overheid en Joodse gemeenschappen ten bate van veiligheid heeft minister Opstelten van Veiligheid & Justitie op 17 en 19 oktober bezoeken gebracht aan Joodse instellingen. Op 17 oktober in Rotterdam bij de Joodse Gemeente; op 19 oktober in Amsterdam bij diverse Joodse instellingen waaronder de op dat moment nog in te wijden synagoge Bankras te Amstelveen. Op verzoek van de Joodse Gemeente Rotterdam was de secretaris aanwezig in het gebouw aan het A.B.N. Davidsplein. Van de kant van de overheid waren ook de loco-burgemeester en leden van het politiekorps Rotterdam-Rijnmond aanwezig.

V.l.n.r. Leo Vromen, voorzitter Joodse Gemeente Rotterdam; loco-burgemeester Jantien Kriek minister Opstelten; NIK-secretaris Ruben Vis in de sjoel van Rotterdam.

NIG Rotterdam-voorzitter Leo Vromen heeft de eigen maatregelen en de grote inspanningen op dat gebied toegelicht. NIK-secretaris Ruben Vis heeft een presentatie van de landelijke situatie gegeven, daarbij puttend uit door Bij Leven en Welzijn aangeleverde informatie over de beveiligingsmaatregelen in iedere plaats. Ook aan een dergelijk bezoek van de minister aan de Joodse Gemeente Amersfoort nam de secretaris deel.

Utrecht

Met het nieuwe bestuur van de Joodse Gemeente Utrecht hebben voorzitter Jaap Hartog en secretaris Ruben Vis namens de Permanente Commissie een bespreking gevoerd. Nog steeds is het zo dat de voorzitter van het bestuur door de Permanente Commissie is benoemd. De huidige voorzitter is Eddo Verdoner, die in tegenstelling tot zijn twee voorgangers wel uit de leden van Utrecht kon worden benoemd.

In Utrecht werd op initiatief van ons PC-lid Peter Luzac voor jongeren een sushi-workshop gehouden. Daardoor wordt het contact, vooral ook met jongeren, versterkt. Met ruim veertig mensen op de sushi workshop in Utrecht was het event succesvoller dan verwacht. In de woorden van NIG Utrecht-voorzitter Eddo Verdoner: "Utrecht is het centrum van Nederland en heeft een groot onderschat potentieel." Het publiek kwam niet enkel uit de regio, maar er waren ook opvallend veel Amsterdammers, waarvan een enkeling met een Utrechtse link. Maar ook mensen uit Den Haag en Leiden. Bovendien was het een bijzondere mix van jongeren en ouderen. Een aantal van hen was nog nooit eerder in deze synagoge geweest, en een deelnemer bekende zelfs nog nooit sushi te hebben gegeten.

Daarnaast was de secretaris in februari over sjabbat in Groningen en in maart in Utrecht, waar hij van de gelegenheid gebruik maakte met de bestuursleden te spreken.

Zwolle

Met het bestuur van de Joodse Gemeente Zwolle (voorzitter Edwin Ketelaar en secretaris Wil Snoeijer-van Luit) is door de secretaris een oriënterend gesprek gevoerd over de actuele huishouding en activiteiten van de kehilla.

Er is om de week dienst in Zwolle, in 2011 was er een bar mitswa-viering. Het sjoelgebouw is sinds ruim twintig jaar in eigendom van een stichting, waarin ook de voorzitter van de Joodse Gemeente bestuurslid is.

In het prachtige gebouw worden naast de activiteiten van de Joodse Gemeente ook bijeenkomsten gehouden door de stichting Judaica Zwolle en sociaal-culturele Beth Ami-bijeenkomsten. Naar de bijeenkomsten in het gebouw komen mensen van ver buiten Zwolle; ook de meeste leden wonen zelf niet in Zwolle maar in de omliggende gemeenten.

Overige representaties

Almelo

Voorzitter en secretaris van de Permanente Commissie waren aanwezig bij de laatste Sjoeldienst in de synagoge te Almelo, bij de sjoem op een Misjna traktaat die rabbijn Philipson en een aantal leden uit Almelo maakten, en bij het begraven van een aantal pasoele Sifre Tora op de Joodse begraafplaats aan de Boddenstraat.

Arnhem

Aan de heren Stegers, Meijers en Vosdingh werden felicitaties gestuurd in verband met de toekenning van een koninklijke onderscheiding vanwege hun bestuurslidmaatschap van de NIHS Arnhem. De versierselen werden uitgereikt door de burgemeester, mevrouw P.C. Krikke, bij een dienst ter gelegenheid van het 160-jarig jubileum van de plaatselijke sjoel. Bij de jubileumdienst waren het PC-lid Peter Luzac en CC-voorzitter Rob Heijmans aanwezig.

Stedendriehoek

Bij de start van de restauratie van de begraafplaats in Zutphen is het PC-lid Peter Luzac aanwezig. De hespeed-dienst ter herdenking van oud-PC-lid en IPOR-voorzitter Meijer Groen in de sjoel te Zutphen werd bijgewoond door CC-voorzitter Rob Heijmans.

Portugese Synagoge

De heer Markuszower en rabbijn R. Evers waren aanwezig bij de start van het Joods Cultureel Kwartier in Amsterdam, in de Portugese synagoge in aanwezigheid van Prins Willem-Alexander.

Bij de installatie van rabbijn Toledano tot Chacham van de Portugees-Israëlietische Gemeente was onze Commissie in zijn geheel aanwezig. Nadien hebben wij de Chacham ook nog schriftelijk gefeliciteerd en ter gelegenheid van deze bijzondere gebeurtenis een donatie gedaan aan de bibliotheek Ets Haim.

Toulouse

Naar aanleiding van de aanslag op een Joodse school in Toulouse hebben wij een verklaring uitgegeven.

Prins Friso

Zoals zovelen hebben ook wij een blijk van belangstelling gestuurd aan H.M. de Koningin in verband met het ski-ongeluk van haar zoon Prins Johan Friso.

Voorts is er representatie geweest bij ...

het leggen van Stolpersteine en de herdenking van de Mauthausen Razzia in Enschede, en bij de Rosj Hasjana-bijeenkomst, georganiseerd door de organisaties in het Joods Zorgcircuit.

Namens het NIK was mevrouw Slager aanwezig bij de jaarlijkse receptie van het Joods Zorgcircuit.

CC-voorzitter Heijmans vertegenwoordigde het NIK bij een herdenking van Raoul Wallenberg in het Vredespaleis.

Bij de begrafenis van de heer H.M. Polak, oud-secretaris van de NIHS Amsterdam, de PIG Amsterdam, de NIG Den Haag en de NIG Rotterdam, te Muiderberg, was onze Commissie vertegenwoordigd door de secretaris.

Mevrouw Slager vertegenwoordigde het NIK bij het afscheid minister Van Bijsterveldt en staatssecretaris Zijlstra van OC&W.

PC-leden namen deel aan Chanoeka-vieringen, waaronder te Maastricht, Bussum, Den Haag, Amsterdam en Elburg.

PC-lid Peter Luzac en de secretaris waren bij een boekpresentatie van rabbijn I. Vorst in Ziekenhuis Amstelland.

Bij herdenkingen van de razzia in Noord-Nederland van 1942 waren aanwezig CC-voorzitter Heijmans, PC-voorzitter Hartog en secretaris Vis.

Overdracht synagoge en andere gebouwen door Joodse Gemeente Amersfoort aan Stadsherstel Midden-Nederland.

Bij het verschijnen van de memoires van Dick Houwaart, in Amersfoort, waren Rob Heijmans en Ruben Vis. Zijn boeiende memoires overspannen een tijdperk van ongeveer 65 jaar.

ISRAEL

Diverse leden van de Permanente Commissie waren aanwezig bij de toespraak van premier Netanyahu die in Nederland op staatsbezoek was, in de Portugese synagoge te Amsterdam.

In een brief aan de ambassadeur van Israel hebben wij onze steun betuigd na aanslagen en pogingen daartoe op Israëlisches ambassade personeel in Azië.

Namens het NIK hebben PC-lid Peter Luzac en rabbijn Evers het condoleanceregister in verband met het overlijden van oud-premier Shamir getekend op de Israelische ambassade in Den Haag.

De Permanente Commissie heeft de ambassadeur van Israel in Den Haag een brief gestuurd om medeleven te betuigen na de aanslag op een bus met Israelische toeristen in de Bulgaarse plaats Burgas. Het NCRZ heeft een gelegenhedsjizkor vervaardigd dat wij hebben verspreid onder alle sjoels om de eerstkomende sjabbat na de aanslag uit te laten spreken.

In november liep de spanning in Israel op toen Hamas of aan Hamas gelieerde groeperingen weer grote aantallen raketten op zuid Israël afvuurden, met zelfs uitschieters naar Tel Aviv en Jeruzalem.

In het Joods Cultureel Centrum in Amsterdam organiseerden wij met CIA, Joodse gemeente Amsterdam, Centraal Joods Overleg, Bne Akiwa, Habonim en een aantal andere Joodse organisaties een solidariteitsavond waar zeer veel interesse voor was. Zeker 500 personen luisterden zittend of staand naar speeches van de Israëlisches ambassadeur Divon en schrijver Leon de Winter (op de foto met NIK-rabbijn Evers). De Israëlisches/Nederlandse kinderarts Elisabeth Ronen gaf een getuigenis wat het betekent om onder dergelijke omstandigheden medische zorg te verlenen.

NIK-RABBIJN

De meeste aandacht van de NIK-rabbin ging dit jaar voornamelijk uit naar de redactie en het schrijven van een commentaar voor de nieuwe siddeer.

Media

Evenals voorgaande jaren was rabbijn Evers actief in de media, zowel in het binnenland als in het buitenland. Onderwerpen die dit jaar actueel waren onder meer: persoonlijke interviews, Eroevo, kasjroet, Jodendom-Christendom, erfelijkheid, omgang met Sifree Tora, Israël, herdenking 4 mei, de Joodse feestdagen, tikoen olam en business ethiek en kosjer zaken doen.

Representatie

In de vele representatieve activiteiten waren in 2012 er de volgende bijzondere momenten:

De Jewish Identity Day; de inwijding van Sjoel Amstelveen; verschillende azkarot, bezoek prins Willem Alexander aan de PIG van het Joods Historisch Museum, Zikna, Cairo bijeenkomsten, Bijlmerherdenking in het Atrium, Receptie Joods Zorgcircuit, Paralympics in Londen, Sjoem Hasjas in Antwerpen, bezoek premier Nethanyahu aan de Snoge, de Nooit Meer Auschwitzlezing, Auschwitz herdenking en de Jom Hashoa, Loods 24 herdenking in Rotterdam, educatieve plannen voor begraafplaats Zeeburg, Bisschoppenoverleg, hert leggen van Stolpersteine, Jom Hazikaron, Jom Ha'atsmaoet en Jom Jeroesjalajiem, Kristallnachtherdenking in de PIG, discussie- en leeravonden en de leernacht, een lezing voor de Aguda, een lezing voor de Evangelische Hogeschool Amersfoort, een lezing over medische ethiek Radboud Universiteit, een Rabbinenconferentie in Israel, verschillende haskamot (approbaties) op boeken en een lezing bij de boekpresentatie van Sartre's reflecties op het Joodse vraagstuk.

Rabbin Evers bij de herdenking voor de muur van Loods 24 in Rotterdam

Boeken

Op het gebied van uitgaven van boeken stond dit jaar het Siddeer-project centraal, dat als de grootste uitdaging van 2012-2013 beschouwd wordt. Daarnaast werden werken van drs. H. van het Hoofd besproken.

Collegiaal overleg was er met alle Nederlandse rabbinen, met name met de rabbinen Jacobs, Rabag, Wolff, Sebbag, Spiero, Stiefel en andere leden van het NCRZ, het Opperrabbinat en de Wa'ad HaRabbaniem van Amsterdam.

Voor het Rabbinat van Amsterdam heeft rabbijn R. Evers gewerkt aan de Eroevo, Gittien, Gioer, en verkoop van chameets. Veel aandacht ging dit jaar wederom uit naar de sjechieta.

JEUGD

Evenals vorig jaar vond het Tikwatenoë wintermachanee plaats. Het machanee wordt door het NIK georganiseerd; de uitvoering wordt gedaan onder leiding van de jeugdwerker van de Joodse Gemeente Amsterdam. De organisatie van de overige Tikwatenoë activiteiten is nog steeds in handen van de Joodse Gemeente Amsterdam, dat de beweging ooit, kort na de oorlog oprichtte (mogelijk zelfs als voortzetting van een onder die naam – Tikwatenoë = onze hoop – opererende jeugdgroep in Bergen-Belsen).

Er is een stijgende lijn te constateren in het aantal deelnemers. Kinderen die mee gaan, komen uit het gehele land. De staf vertoont een redelijk constante samenstelling. Na dit machanee nam Nooi Groenman afscheid als de jeugdwerker van de Joodse Gemeente Amsterdam. Zij is er in geslaagd groei te brengen in Tikwatenoë, waarvoor zij onze waardering geniet.

JONGEREN

Inleiding

Gedurende het gehele verslagjaar was onze jongerenrabbijn Menachem Sebbag voor 12 uur per week actief. Hij begeleidt jongeren in Amsterdam en op allerlei plaatsen elders in Nederland. Zijn reputatie is zodanig dat hij ook door buitenlandse organisatoren van jongerenactiviteiten wordt aangezocht om daar bij aanwezig te zijn. Dit gebeurt dan in de regel met een groep Nederlandse jongeren. In het verlengde van zijn contacten met jongeren, voltrekt hij ook onder toezicht van het betreffende ressortale rabbinaat choepot van hen die zijn begeleiding waarderen.

Bij zijn aantreden als Jongerenrabbijn kreeg hij drie doelstellingen mee:

1. je opereert binnen bestaande gemeenschappen
2. je zult een bekend gezicht zijn
3. je zorgt er voor dat mensen niet buiten de gemeenschap vallen. Je moet opereren aan de rand van de gemeenschap, en daar proberen mensen binnen te halen.

Het meest tijdrovende van de functie is het aanspreekpunt zijn voor de studenten. Ook bij incidenten is de heer Sebbag het eerste aanspreekpunt. Het is belangrijk dat het NIK ook hier een gezicht heeft.

Het doel van jongerenwerk is jongeren aantrekken en vasthouden. Het bevorderen van groepen en leiderschap. Het individueel begeleiden van jongeren, het voorkomen van religieuze eenzaamheid.

De Joodse jongerenwereld

Het jaar 2012 heeft veel beweging gekend in de Joodse jongerenwereld. Soms negatief maar vooral positieve ontwikkelingen kenmerkten deze periode. Zo leek 2012 een negatief jaar toen werd besloten om de Joodse jongerenvereniging Ijar in slaaptoestand te brengen bij gebrek aan kundige bestuursleden. Maar inmiddels, 2^e kwartaal 2013, is er een nieuw bestuur en wordt een doorstart gemaakt.

Aan de positieve kant was 2012 het jaar van het openen van een nieuw Joods studentenhuis SHMokum in Amsterdam-Zuid en het herstarten van de activiteiten van Meschibath Nefesch (mensa) maar die in 2013 zijn activiteiten toch weer heeft moeten staken. Ook de plannen voor een nieuwe studentenhuis in Utrecht worden verder uitgewerkt. In de zomer is het vestigen van een afdeling van de internationale Chabad On Campus in Amsterdam een feit geworden. Met de komst van Yanki Jacobs en de activiteiten van CoC is de menukaart van de Joodse student met een mooi gerecht uitgebreid. Een ander nieuw gerecht toegevoegd op deze kaart is Young AMOS dat in oktober is gelanceerd met een gezamenlijk activiteit met M&N en later in het jaar zelfstandig activiteiten ging organiseren.

De langer bestaande organisaties M&N, J-PIG, SKIjar, Young CIA, de Europese ECJS en EUJS, en anderen zijn zeer actief geweest, maar een duidelijke toename was met name zichtbaar bij de Maccabi sportvereniging die veel jongeren trekt naar al haar sportactiviteiten; ook was dit te merken bij internationale activiteiten.

Om dit alles in kaart te brengen en te helpen coördineren is ook de Joodse Jongerenagenda in het leven geroepen om alles goed zichtbaar te maken.

Jongerenrabbinaat

Met al deze beweging in Joods jongerenwereld is het ook bij het jongerenrabbinaat een druk jaar geweest.

Veel tijd en energie is gegaan in het coachen en begeleiden van de opstart en het integreren van SHMokum, Meschibath Nefesch, Young AMOS en CoC in het bestaande beeld. Goede afspraken maken met nieuwe en tussen de bestaande clubs is van groot belang voor een gezonde toekomst. Ook nu de deelname in de internationale activiteiten zeer hoog is vanuit Nederland mag de begeleiding van de Jongerenrabbijn bij deze activiteiten niet ontbreken. De rabbijn is mee geweest in februari met SKIjar (dat als primeur een rabbijn mee neemt en een sjabbat viering kent) en in maart en december naar resp. Rome en Barcelona met ECJS.

Gedurende 2012 is veelvuldig gebruik van de jongerenrabbijn door individuen en groepen voor pastorale consulten, lessen en culturele activiteiten door het hele land. Bezoeken zijn gebracht aan: Den Haag (7), Almere (3), Utrecht (4), Maastricht (2), Den Helder (2), Breda (3), Delft (2), Amersfoort, Ede, Goes, Middelburg, Haarlem, Zaandam, en Eindhoven. Veelbesproken thematiek van dit verslagjaar in pastorale gesprekken en groepsessies zijn opkomend antisemitisme, anti-Israël sentiment, en de nieuwe inrichting van de NIHS en de plaats van de jongeren daarin.

Het aanwezigheidspastoraat bij activiteiten van jongerenorganisaties is voortgezet alsook het vertegenwoordigen van het Jongerenrabbinaat bij diverse festiviteiten en activiteiten in Joods Nederland. Ook heeft de jongerenrabbijn een lezing gegeven bij Jewish Learning Club, Bne Akiwa, M&N, Macabbi, Studentenpastoraat UVA, en pastoraat UMC. Een tweetal ask the rabbi sessies in SHMokum, drie huiskamerbijeenkomsten en een vrijdagavondviering. Ook bij verschillende sociale activiteiten is een hoofdrol voor de jongerenrabbijn weggelegd.

De jongerenrabbijn heeft zes stellen begeleid voor het huwelijk en drie choepot voltrokken.

ONDERWIJS

Nadat in 2011 door de NIK Afdeling Onderwijs drie langlopende projecten waren afgerond (Het Begin, een leer methode Klassiek Hebreeuws voor middelbare scholieren; Van Jom tot Jom – joods leven van dag tot dag, een eigentijdse bewerking van de aloude onderwijsklassieker door David Hausdorff en de aanvullende leermiddelen bij de leesmethode Hoi ik lees

Ivriet) is in 2012 verder gegaan met een tweetal nieuwe grotere projecten, namelijk de **Sjabbatsidoer** en **De vier hoeken van de Aarde**. In het kader van het JELED leerplan werden twee werkboeken afgerond: **Plaats van Vermaak, Plaats van Verdriet, Plaats van Herdenking** en **Mitswa en Beracha**. Ook verscheen een CD met alle liedjes uit het JELED leerplan (zie ook projecten 2012).

Via de brochure 'Joodse Les 5772', de maandelijkse **JELED nieuwsbrief**, persoonlijke contacten en bezoeken op de werkplek werden leerkrachten en ouders van leerlingen op de hoogte gehouden van de werkzaamheden van de Afdeling Onderwijs, zoals het beschikbare lesmateriaal en de aanvullende activiteiten op JELED.net. Voor de leerkrachten werd in samenwerking met Yad Vashem en de Educatieve Afdeling van de Hollandsche Schouwburg een **studiedag** georganiseerd over lesgeven over de Sjoa (een vervolg op het seminar in Israël in 2011, speciaal georganiseerd voor leerkrachten joodse les uit Nederland). Tijdens deze bijeenkomst werd de definitieve versie van Plaats van Vermaak, Plaats van Verdriet, Plaats van Herdenking aan de leerkrachten gepresenteerd. Dit werkboek is onderdeel van het JELED leerplan en bereidt leerlingen van niveau Hee en Waw (groep 7 en 8) van joodse les voor op een gezamenlijk bezoek aan de Hollandsche Schouwburg, met aansluitend een herdenking.

Belangrijkste projecten

1 Sjabbatsidoer

Een sidoer niet alleen bestemd voor kinderen, maar voor iedereen die het niet zo gemakkelijk vindt de sjoeldienst van sjabbat te volgen. De sidoer bevat de fonetische tekst van de meeste gebeden, zodat ook iemand die geen of niet zo goed Hebreeuws kan lezen actief mee kan doen met de sjoeldienst. Daarnaast zijn er veel praktische tips (wanneer zitten, staan, buigen etc.) en informatie over de verschillende onderdelen. In 2012 is hard gewerkt aan het onderdeel 'Kabbalat Sjabbat en Ma'ariev. Een proefversie werd in de loop van het jaar in verschillende sjoels uitgetoetst. De Afdeling Onderwijs kreeg veel enthousiaste reacties en waardevolle feedback, niet alleen van de doelgroep maar ook van chazaniem en rabbijnen.

Bij een dergelijk ingewikkeld project is de vormgeving zeer belangrijk. Hierover werd uitgebreid overlegd met grafisch ontwerper Suzan Breedveld en illustrator Marchien Mayer.

De sjabbatsidoer zal drie delen bevatten: 1 De sjoeldienst van vrijdagavond 2 De sjoeldienst van sjabbatochtend 3 Sjabbat thuis. De Sjabbatsidoer verschijnt eind 2013.

2 De vier hoeken van de aarde

Een boek over **joodse geschiedenis** voor kinderen van 10-14 jaar, dat een 'joodse aanvulling' geeft op de Canon van de Nederlandse geschiedenis die op veel basisscholen wordt gebruikt. Om het voor de kinderen herkenbaar te maken is dezelfde indeling in tijdvakken aangehouden als op de basisschool en worden deze aangegeven met dezelfde symbolen. Per twee tijdperken is er een 'prikbord' met weetjes en afbeeldingen, zoals een in Amsterdam opgegraven sjofar uit de achttiende eeuw, antieke joodse poëzieplaatjes en een ring met een menora uit de Romeinse tijd. Het boek is geschreven door Shoshanna Haas, docent geschiedenis, in nauwe samenwerking met het Hoofd van de Afdeling Onderwijs. De vier hoeken van de aarde – Kinderen in de joodse geschiedenis, bestaande uit een leesboek en een apart werkboek verscheen in januari 2013.

3 JELED CD

Deze CD met daarop alle liedjes uit het JELED leerplan, zowel gezongen als in een karaoke versie, is een samenwerkingsproject met onze zusterorganisaties in Zwitserland en Duitsland. De CD verscheen in 2012 en is toegezonden aan alle leerkrachten die met het JELED leerplan werken.

Evenals in voorgaande jaren werkt de Afdeling Onderwijs waar mogelijk in projectvorm, waarbij we intensief streven naar externe financiering. Voor de werkzaamheden in 2012 werd o.a. subsidie ontvangen van Maror. Ook voor de komende jaren is via Maror subsidie toegezegd een aantal nieuwe projecten van de Afdeling Onderwijs.

JAD ACHAT

Inleiding

De Stichting tot Bevordering van het Welzijn van de Joden in Nederland "Jad Achat" geeft informatie en voorlichting over het Jodendom aan een heel breed publiek. Joods en niet Joods kan bij ons Joodse kennis verbreden dan wel de eigen identiteit versterken. Door middel van het verkopen van materialen en het verstrekken van informatie biedt Jad Achat hierbij ondersteuning.

Educatief centrum/winkel

Jad Achat verleent informatie onder andere via internet. Wij zijn een gratis adviseur online (www.gratisadviseurs.nl). Ook via de telefoon bieden wij onze diensten aan. In opdracht van Jad Achat worden op aanvraag personen gestuurd naar basis en middelbare scholen om informatie over Jodendom te verlenen. Wij gebruiken hiervoor onze leskist.

Onze leskist wordt ook gehuurd door privé personen, bijvoorbeeld voor spreekbuurten, voor gebruik door toneel- en filmmakers. De reacties op onze leskist zijn zeer positief.

Informatie wordt ook verleend door middel van interviews en persoonlijke gesprekken. In 2012 werd de coördinator meerdere malen

geïnterviewd door scholieren van Joodse en niet Joodse scholen.

Jad Achat houdt zich bezig met het verkopen van algemene Judaica en educatief materiaal. Behalve de reguliere openingstijden is Jad Achat extra geopend voor een aantal feestdagen en wordt dan bijzonder goed bezocht. Bij speciale evenementen zoals JID dag, Limmoed en Loelav-verkoop zijn wij ook geopend.

Reclame wordt verzonden via onze webwinkel aan alle klanten in de vorm van een nieuwsbrief. Jad Achat adverteert op JBO, verstuurt en verspreidt flyers via post, en het NIK Weekbericht, en informeert klanten over artikelen voor feestdagen, maar ook voor speciale acties. Promotie wordt gemaakt voor nieuwe goederen of goederen die in de aanbieding zijn.

Financiële resultaten

In 2012 is de verkoop in de winkel aanzienlijk afgenomen, terwijl ook de omzet via de website iets terugliep. De totale omzet is hiermee verminderd. Naar aanleiding van deze daling zijn maatregelen genomen zoals het aanpassen van de inkoop en frequenter adverteren.

Sinds 2012 worden leveringen aan particulieren vooruit voldaan. De omvangrijke inspanningen om niet betaalde rekeningen te incasseren behoren door dit nieuwe beleid tot een verleden.

SJECHIETA

Op 4 juni 2012 is een convenant tot stand gekomen tussen de staatssecretaris van Landbouw, het NIK, het Contactorgaan Moslims en Overheid en de slachterij-brancheorganisatie VSV. Aan de totstandkoming ging een periode vooraf waarin eerst de Tweede Kamer een voor de Sjechieta negatief besluit nam en vervolgens de Eerste Kamer in een groter percentage dan de Tweede Kamer, besloot om het wetsvoorstel dat Sjechieta onmogelijk zou maken, af te wijzen, maar wel een convenant te verlangen. Het slot van de behandeling van het wetsvoorstel vond in de Eerste Kamer plaats op 12 juni. De Eerste Kamer hield zijn stemming op 19 juni 2012. Bij deze zittingen waren onder meer PC-voorzitter Jaap Hartog, secretaris Ruben Vis en de rabbijnen Jacobs, Evers, Toledano, Katzman en Wolff aanwezig.

Foto boven v.l.n.r. Opperrabbin Jacobs, NIK-rabbin Evers, PC-voorzitter Jaap Hartog, op de genodigdentribune van de Eerste Kamer.

Foto onder: staatssecretaris Bleker van Landbouw Bleker met de rabbijnen Wolff (Amsterdam) en Katzman (Den Haag) voor het gebouw van de Eerste Kamer.

In het najaar van 2012 is op basis van het convenant een AMvB ontworpen. Op de punten die inhoudelijk niet met het convenant strookten hebben wij onze bezwaren ingebracht.

INTERRELIGIE

Aan een gesprek tussen de Rooms-Katholieke Biosschoppenconferentie en het Centraal Joods Overleg namen de rabbijnen Jacobs en Evers deel alsook mevrouw Slager die in de Permanente Commissie de portefeuille interreligieuze zaken behandelt.

Aan de Protestantse Kerk werd, desgevraagd, een uitvoerige reactie gestuurd op een nota over de relatie van de PKN en de Islam. De reactie was opgesteld door rabbijn Evers, mevrouw Slager en Ruben Vis.

Er moet bij de herdenking op 4 mei een betere definiëring komen van wie er worden herdacht en waarom we dat moeten blijven doen. Deze boodschap is in november 2012 overgebracht in een schriftelijke verklaring aan het Nationaal Comité 4 en 5 mei, door het Cairo-overleg, dat bestaat uit het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap, de grootste christelijke (Raad van Kerken, RKK, PKN) en moslimorganisaties (CMO) en het Nederlands Verbond voor Progressief Jodendom.

BEGRAAFPLAATSEN

Het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap heeft de zorg voor ruim 200 Joodse begraafplaatsen in het gehele land. Het toezicht wordt uitgevoerd door onze consulent Jacques Gans.

De begraafplaatsen die eigendom zijn van een Joodse Gemeente worden door die Joodse Gemeente beheerd. Incidenteel wordt door de Joodse Gemeenten een beroep op onze deskundigheid gedaan.

In 2012 is aangaande de volgende begraafplaatsen iets bijzonders op te merken.

Borculo

Na de schoonmaak in 2011 is in 2012 het metaheirhuis opnieuw geverfd door de Lions Club. Restauratie van de toegangspoort is voltooid. De kosten, ruim € 16.000 komen voor rekening van de Gemeente. Aan de Gemeente is een boomcertificaat uit dank gestuurd.

Delden Stad

Een deel van de oude omheining, welke in 2010 door een pachter van Landgoed Twickel was verwijderd, zal door Twickel worden hersteld.

Dinxperlo

Op initiatief van de Gemeente en een buurtcomité is gestart met grootscheeps herstel en herinrichting van en rond de Joodse begraafplaats te Dinxperlo. De start werd gemarkeerd door het tekenen van een overeenkomst waaraan voor het NIK PC-voorzitter Jaap Hartog medewerking verleende.

Diepenheim

Zonder overleg was een kunstwerk geplaatst bij de ingang van de begraafplaats op initiatief van de Kunstvereniging Diepenheim. Na enig aandringen is toegezegd dit te verwijderen.

Geldermalsen

Naar aanleiding van besprekingen van de heren Gans en Vis met de buurman van de begraafplaats, heeft hij zijn toezegging geëffectueerd en in 2012 twee stel nieuwe grote toegangsdeuren voor het metaheerhuis laten aanbrengen.

Gendringen

Door een maaimachine was een gietijzeren matsewa omver gegaan. Deze is op kosten van de Gemeente vakkundig gerepareerd door de firma Rijpma uit Surhuizum.

Gorinchem

Op de Joodse begraafplaats te Gorinchem heft een lewaja plaatsgevonden. Het is een voorbeeld van de incidenteel voorkomende wens om op een Joodse begraafplaats van het NIK – dus niet van een Joodse Gemeente – te worden begraven. Onder een aantal voorwaarden is het mogelijk hieraan medewerking te verlenen.

Hoogersmilde

Na bemiddeling van burgemeester Broertjes is er voor gezorgd dat er een nieuw recht van overpad is gerealiseerd om de Joodse begraafplaats te bereiken. Het overpad naar de begraafplaats was geblokkeerd door de bewoner van Hoogweg 118. Toegang naar de begraafplaats verloopt nu via een door een particulier (loonbedrijf Pomper) aangelegde weg.

Oisterwijk

Sinds enige jaren participeert het NIK in de Joodse begraafplaats te Oisterwijk. De begraafplaats is eigendom van een vereniging. Het NIK bekleedt twee zetels in het verenigingsbestuur. Vanuit de bevolking is de wens geuit de begraafplaats op te knappen. Hiertoe is een stichting opgericht. De statuten van de stichting bevatten waarborgen in verband met het Joodse karakter. Namens het NIK is onze secretaris toegetreden tot het stichtingsbestuur. De stichting heeft in 2012 een onderhoudsplan opgesteld en is gestart met het werven van middelen.

Oosterhesselen

De omheining is door de gemeente Coevorden gerepareerd.

Raalte

Jacques Gans was aanwezig bij een adoptie-bijeenkomst van een basisschool op en ten bate van de begraafplaats in Raalte. Daarbij heeft hij de kinderen toegesproken.

Roswinkel

Vorstschade aan monument is door dorpscomité hersteld.

Schoonhoven

Het nieuwe hek aan de achterzijde van de begraafplaats was door een omvallende boom behoorlijk beschadigd. Door de gemeente hersteld.

Slochteren

Enige kolossale bomen langs de begraafplaats zijn door de gemeente verwijderd.

Steenwijk

Na het overlijden in 2012 van Jaap Slager z.l. die woonde in Steenwijk, is er een leemte ontstaan wat betreft onderhoud, zorg en sleutelbeheer van de begraafplaats. Met de Werkgroep Onderhoud Joodse begraafplaats, de stichting Gedenkteken Joodse Steenwijkers, de Historische Vereniging Steenwijk en de heer Joop Slager vindt overleg plaats. Het groenonderhoud wordt verzorgd door de gemeente; vrijwilligers blijven extra onderhoud doen aan graven.

In het Joods Historisch Museum bevindt zich deze Chanoekia, afkomstig uit de sjoel van Steenwijk en eigendom van het NIK. Deze wordt jaarlijks voor Chanoeka naar het kantoor van het NIK gebracht om daar gedurende Chanoeka voor het raam aan te steken.

Veendam

De begraafplaats in Veendam is de enige NIK begraafplaats met beheerderswoning. De laatste beheerder is sinds januari 2012 vertrokken. In augustus is een nieuwe bewoner gevonden die de woning heeft gerenoveerd en zorgt voor het groen- en zerkonderhoud.

Werkendam

De begraafplaats te Werkendam is onderdeel van een langlopende affaire. Van oorsprong een particuliere Joodse begraafplaats is het NIK in 1967 voor 1/12 mede-eigenaar geworden van het gehele perceel waarin de in de 19^e eeuw gestichte begraafplaats ligt. Sinds begin jaren '70 doorsnijdt een door de gemeente aangelegde weg het perceel, maar niet de begraafplaats (!). Hierdoor is aan de noordkant van de weg een bouwkveld ontstaan die in 1995 is verkocht en uiteindelijk in 1998 geleverd en er op is een bungalow gebouwd. De levering heeft zo lang geduurd omdat niet alle nazaten konden worden getraceerd om hun instemming aan de verkoop te hechten.

Het uitblijven van inzicht in de nazaten heeft er toe geleid dat de rest van het perceel en m.n. de eigendom er van tot nu niet goed is geregeld. Om de levering van in ieder geval het gedeelte waarop de bungalow is gebouwd, toch te effectueren is een vereffenaar door de rechtbank aangewezen die namens de erven/eigenaren heeft opgetreden. Die verkoop en levering is in ieder geval buiten het NIK omgegaan. Door toeval zijn we met de notaris/vereffenaar in contact gekomen. We hebben deze regelmatig gewezen op de grondproblematiek en om een oplossing gevraagd. Dit, in de veronderstelling dat wij de enigen waren die ons hier om bekommerden en niet wetend dat twee erfgenamen de verkoop van het bungalow-stuk in gang hadden gezet en hadden geëffectueerd.

Gaandeweg, in de loop van 2010 kregen we daar meer inzicht in. Een onroerende zaak of aandeel behoort pas niet meer tot de onverdeelde nalatenschap indien de wijziging in de eigendomsverhoudingen het gevolg is van een handeling waaraan *alle* erfgenamen meewerken. En dat laatste is niet gebeurd. In 1967 heeft de nazaat de helft van zijn 1/6 deel aan het NIK geleverd, maar dit is gebeurd buiten de overige erfgenamen om. De notaris kwam met de verkoop van de grond op voor de gehele boedel, dus inclusief het 1/12 aandeel daarin dat het NIK heeft gekregen.

Dit betekent dat het NIK wel ook een aandeel heeft in de gerealiseerde grondopbrengst; het zou op grond van de thans bekende verdeling gaan om een bedrag van circa € 5.000. Wij zien daar van af omdat de overdracht van het 1/12e deel destijds primair was gedaan om in ieder geval één entiteit in te laten staan voor het in standhouden van de begraafplaats, in het besef dat de meeste erfgenamen toen, in 1967 reeds, buiten Nederland wonen, en niet om het NIK deelgenoot in de verkoopopbrengst te laten worden. Daar komt bij dat voor ons van belang is dat de gemeente bereid is om, notarieel vastgelegd, het onderhoud aan de begraafplaats voor zijn rekening te nemen. De gemeente heeft deze bereidheid uitgesproken bij monde van burgemeester Breuer in een gesprek dat PC-lid Peter Luzac met haar heeft gevoerd in het gemeentehuis van Werkendam. Secretaris Ruben Vis was hier bij aanwezig. De begraafplaats zou in de optiek van de notaris (en de gemeente) op naam moeten worden gesteld van het NIK. In september heeft de Kantonrechter te Breda besloten dat de vereffenaar (de behandelende notaris) tot afronding van zijn werkzaamheden mag komen, echter dit dient wel te gebeuren op basis van een nieuwe waardebeoordeling van de aan de gemeente te verkopen nog resterende grond waarop nu een weg ligt en een plantsoen.

Woerden

Nadat in 2011 het metaheirhuis door de gemeente geheel was opgeknapt (nieuwe deuren, nieuwe vloer, nieuw dak en geheel geveerd) is in 2012 de muur rond de begraafplaats geheel gerenoveerd door de Gemeente.

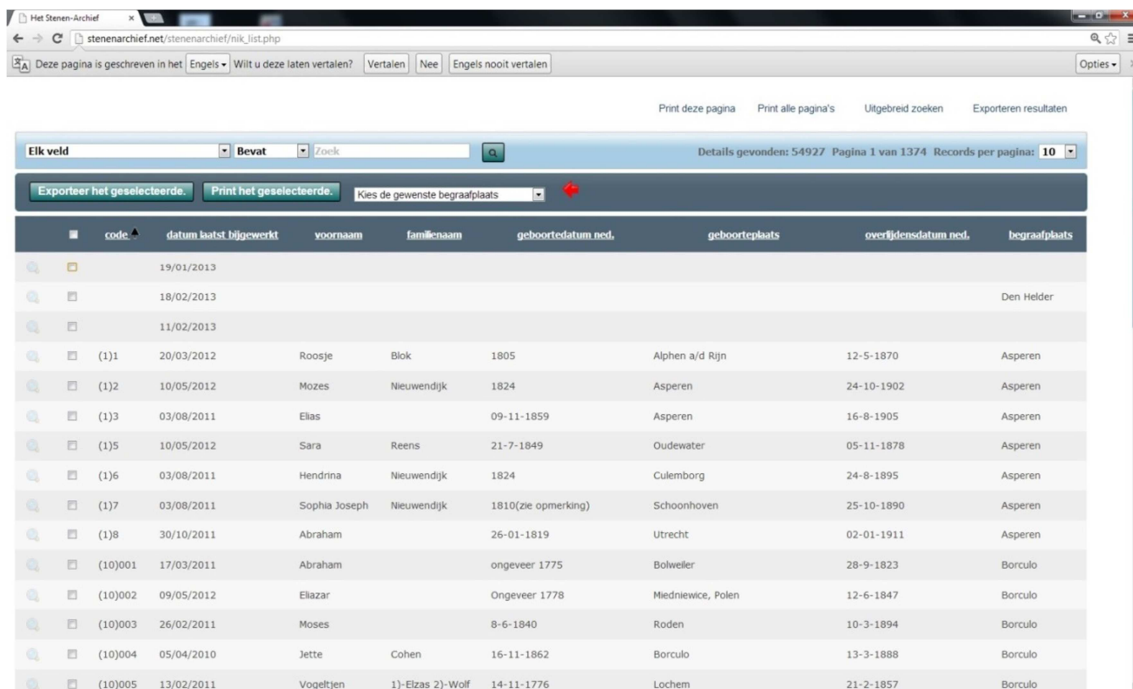
Boete en Verzoening

Gelukkig kan het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap de zorg voor het behoud van de tweehonderd Joodse begraafplaatsen in ons land over meerdere schouders delen. Een zo'n schouder is die van de stichting en werkgroep van Boete en Verzoening. Een delegatie van deze groep had begin 2012 een werkbespreking met NIK-secretaris Ruben Vis en begraafplaatsen consulent Jacques Gans.

Project Stenen Archief

Sinds een reeks van jaren is gewerkt aan het digitaal vastleggen van alle zerken op de begraafplaatsen van het NIK en de Joodse Gemeenten. Het project is afgerond. De foto's van 212 Joodse begraafplaatsen zijn geplaatst op de website www.stenenarchief.net. Op www.stenenarchief.org zijn alle foto's ook voorzien van genealogische gegevens. Bijna een miljoen bezoekers hebben alleen al in 2012 het Stenen Archief geraadpleegd.

code	datum	voornaam	familienaam	geboortedatum	geboorteplaats	overlijdensdatum	begraafplaats
	19/01/2013						
	18/02/2013						Den Helder
	11/02/2013						
(1)1	20/03/2012	Roosje	Blok	1805	Alphen a/d Rijn	12-5-1870	Asperen
(1)2	10/05/2012	Mozes	Nieuwendijk	1824	Asperen	24-10-1902	Asperen
(1)3	03/08/2011	Elias		09-11-1859	Asperen	16-8-1905	Asperen
(1)5	10/05/2012	Sara	Reens	21-7-1849	Oudewater	05-11-1878	Asperen
(1)6	03/08/2011	Hendrina	Nieuwendijk	1824	Culemborg	24-8-1895	Asperen
(1)7	03/08/2011	Sophia Joseph	Nieuwendijk	1810(zie opmerking)	Schoonhoven	25-10-1890	Asperen
(1)8	30/10/2011	Abraham		26-01-1819	Utrecht	02-01-1911	Asperen
(10)001	17/03/2011	Abraham		ongeveer 1775	Bolweker	28-9-1823	Borculo
(10)002	09/05/2012	Elazar		ongeveer 1778	Miedniewice, Polen	12-6-1847	Borculo
(10)003	26/02/2011	Moses		8-6-1840	Roden	10-3-1894	Borculo
(10)004	05/04/2010	Jette	Cohen	16-11-1862	Borculo	13-3-1888	Borculo
(10)005	13/02/2011	Voeltjen	1)-Elzas 2)-Wolf	14-11-1776	Lochem	21-2-1857	Borculo

WA'AD HARABANNIEM – NEDERLANDS COLLEGE VOOR RABBINALE ZAKEN (NCRZ)

Doel, samenstelling en functioneren van het Nederlands College voor Rabbinaal Zaken (NCRZ)

Doel: Binding en afstemming

Het Nederlands College voor Rabbinaal Zaken (NCRZ) fungeert als overlegorgaan tussen de autonome (Opper)rabbinate, biedt deze gelegenheid om hun visies op elkaar af te stemmen en elkaar tot steun te zijn. Daar er geen landelijk rabbinaat bestaat, kan ons college niet meer zijn dan een overlegorgaan zonder ressortale bevoegdheden. Niettemin fungeert het NCRZ feitelijk als het overlegorgaan waar ook interressortale afstemming wordt bereikt.

Het overleg is met name belangrijk voor het bevorderen van rabbinaal eenheid en eenduidigheid op velerlei gebied. Op het gebied van kasjroet bestaat hierdoor geen verschil tussen de onderscheiden (Opper)rabbinate en is er bij gioer sprake van eenduidigheid.

Samenstelling

De Wa'ad was gedurende het verslagjaar als volgt samengesteld:

Opperrabbijn B. Jacobs, voorzitter
Rabbijn mr drs. R. Evers, secretaris
Rabbijn S. Evers
Rabbijn S. Katzman
Opperrabbijn A.L. Ralbag
Rabbijn ing. I. Vorst
Rabbijn J. Vorst
Rabbijn E. Wolff

Functioneren

Door de sjechieta-kwestie zijn we in 2012 weliswaar slechts een maal bijeen gekomen in een plenaire vergadering, maar de extra sjechieta-vergaderingen in diverse samenstellingen waren talrijk en soms bijna dagelijks. Er is regelmatig overleg tussen voorzitter en secretaris van het NCRZ. Daarnaast vinden er overleggen op ad hoc basis plaats.

De onderwerpen van overleg betroffen o.a.:

1. kasjroet en, zoals vermeld, sjechieta,
2. catering,
3. gittien,
4. loeach,
5. een nieuwe siddoer en
6. gioer.
7. Communicatie
8. Het NIS, JBO, Cheider en de Joodse lessen.

Er hebben vele gesprekken en contacten plaatsgevonden met onze gewaardeerde collega Chacham Dr. P. Toledano van het PIK.

Omdat opperrabbin A.L. Ralbag van Amsterdam niet in Nederland woonachtig is, overleggen de voorzitter en secretaris bij ieder bezoek van de Amsterdamse Opperrabbin met hem en tussendoor telefonisch.

Rabbijnen Wolff, Jacobs en Katzman in de Eerste Kamer.

De meeste aandacht ging gedurende het verslagjaar, evenals gedurende het vorig jaar, uit naar de kwestie van de rituele slacht. In zeer nauw overleg en in intensieve samenwerking met de stuurgroep inzake de kosjere slacht vanuit het NIK hebben de leden van de NCRZ zich, ieder op zijn terrein, ingezet voor het behoud van de rituele slacht in Nederland en Europa.

Hierbij zijn contacten gelegd met politici, (inter)nationale Joodse organisaties waaronder de RCE en de CER, met islamitische koepels en belangenverenigingen alsmede met gezaghebbende autoriteiten op het gebied van de verschillende takken van wetenschap, die in dit verband van belang waren. De voorzitter was in Israël om met een commissie van de Knesset over dit onderwerp te overleggen. Verder werden er lezingen in den lande gehouden omdat onze achterban wel over de sjechieta werd aangesproken maar de finesses ervan niet kende.

Uiteindelijk heeft dit er in juni 2012 mede toe geleid, dat de Eerste Kamer van de Staten Generaal tegen het wetsvoorstel stemde. Op 12 en 19 juni waren voorzitter en secretaris aanwezig in de Eerste Kamer om het debat en de stemming te volgen en journalisten en politici te woord te staan en waar nodig te bedanken voor de betoonde steun.

Verder is er met de Permanente Commissie overleg geweest over de nieuwe constructie van het NCRZ en het Opperrabbinat voor Nederland. Dit is een lange termijn project, dat pas over enkele jaren definitieve vorm zal kunnen aannemen maar reeds gedurende het verslagjaar tot overleg en discussie heeft geleid.

Jaarlijks hebben de voorzitter en secretaris van het NCRZ met delegaties van NIK- en PIK- bestuurders een ontmoeting met de bisschoppen en RK-bestuurders om verschillende problematieken te bespreken. Hierbij wordt ieder jaar een slotverklaring geproduceerd, die als persbericht wordt uitgegeven.

Er is een landelijke Rabbijnen-dag voorbereid waaraan meegewerkt zal worden door verschillende professionals in de pastorale en halachische sfeer en is de voorzitter toetreden tot de Academische Raad van het Nederlands Israelietisch Seminarium.

Tot slot: op regelmatige basis waren en zijn er contacten met de voorzitter van de Permanente Commissie en andere leden van de PC, met de portefeuillehouder rabinale zaken en met de secretaris van het NIK.

Een van de belangrijkste agendapunten van de bovenvermelde bijeenkomsten van rabbijnen en Permanente Commissie is en was het bereiken van ons gemeenschappelijke doel: de bevordering van Joods leven gebaseerd op Tora en Traditie.

Moge de Allerhoogste ons allen de kracht geven om tot in lengte van jaren vanuit gezondheid en voorspoed gezamenlijk aan dit overleg deel te nemen.

Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap

NIK, mijn Jodendom.

Postbus 7967

Tel. 020 – 301 84 84

E-mail info@nik.nl

1008 AD Amsterdam

Fax 020 – 301 84 85

Twitter [@JoodsNL](https://twitter.com/JoodsNL); [@kosjer](https://twitter.com/kosjer)

Internet

www.nik.nl

www.JELED.net

www.KosherHolland.nl